

NASIL BİR ÜNİVERSİTE ÖNCESİ EĞİTİM?

Ali SEÇER

Yıldız Teknik Üniversitesi Elektronik Haberleşme Mühendisliği Öğrencisi

GİRİŞ

Üniversite öncesi, üniversite dönemi ve sonrası birbirinden bağımsız olarak ele alınıp incelenmesi mümkün olmayan konular. Bu yüzden bu yazıda bizi önceleyen üniversite öncesi ve sonralayan iş yaşamı konularına da bir ölçüde girmiş olacağız. Tabii mümkün olduğunca tekrara düşmemeye çalışarak.

Üniversite öncesi eğitimin içeriğine, şekline ve amacına dair değerlendirme kurultayımızın “Üniversite Öncesi Eğitim” başlığında yeterince yapıldı. Özetle verilen nitelsiz, yetersiz ve ezberci eğitimden bahsedildi. Buralardan gördük ki ilk ve orta öğrenimini tamamlayıp üniversiteye bir “mutlu azınlık” olarak giren öğrencilerin geneli sormayan, sorgulamayan, düşünmeyen, üretemeyen çünkü ne soracağını neyi nasıl ve ne için düşünüp üreteceğini bilmeyen bir yapıya sahip. Buraya kadar tamam, sebeplerine de ilerde daha ayrıntılı şekilde değineceğiz. Bizim ilk etapta amacımız üniversiteye girecek öğrencinin alması gereken eğitimin yapısıyla beraber üniversitelerdeki mevcut durumu, eğitimi ve kurumlarını incelemek, “nasıl bir üniversite” sorusuna yanıt aramaktır.

NASIL BİR ÜNİVERSİTE ÖNCESİ EĞİTİM?

Bu soruya mühendislik özelinden doğru ancak genel olarak tüm alanlara belli düzenlemelerle uygulanabilecek bir model merkeze koyarak cevap vereceğiz. Ancak ön açıcı olması açısından önce mühendislik tanımını koyalım ki nasıl olacağımızdan önce ne olacağımızı bilelim.

Mühendislik: Bilim yoluyla elde edilmiş bilgilerden, akıl ve deneyim yoluyla somut sentezlere vararak yaratma gücü; bilimi, ekonomiyi, zamanı ve fiziksel kaynakları (alet, işgücü vs) en iyi şekilde değerlendirip optimum çözüm arayışı içinde olmaktır. Biz bu tanıma etik kavramını da hesaba kattığımızda toplum yararına ve kamucu bir anlayışla eklemesini de yapabiliriz.

Gayet açık ve yeterli bir tanım oldu. Şimdi nasıl mühendis olacağız ona bir bakalım. Öncelikle tanımda bilim yoluyla elde edilmiş bilgilerden bahsediliyor, akıl ve deneyimden, yaratma gücünden bahsediliyor tanımı tekrar yazmayacağım sadece verilecek eğitimde mutlak surette önem taşıyan bu başlıkların altını çizmenin önemli olduğunu düşünüyorum.

Mühendis olacak öğrencinin bilimsel bilgiyle doğru bir şekilde ve çok yönlü olarak donatılması, her türlü gerici bilim dışı metafizik bilgiden uzak tutulması, doğayı, insanı ve üretimi anlayabilmesi ona geniş bir ufuk kazandırabilmesi açısından önemlidir. Pratikte destekleyeceği bilgisi ona karşılaşılabileceği olası güçlükleri önceden görme ve tedbir alma imkanı sağlayacaktır. **Sorgulamayı, bütünlüklü düşünüp bütünün parçasını bütüne yabancılaşmadan üretmeyi bilen, yaratıcı zekası gelişmiş ve bilimsel bilgiyle donatılmış bir öğrenci mühendislik eğitimi almaya hazır bir öğrencidir ve günümüz Türkiye'si'nin böylesi bir eğitimi vermekten yoksun olduğu, daha doğru bir deyişle bilinçli bir tercih doğrultusunda böylesi bireyleri yetiştirmekten uzak durduğu bir gerçektir.** Bunun iki nedeni vardır. Birincisi; düzenin devamı açısından tehlike yaratması kaçınılmaz olan; düşünen, sorgulayan alternatif üreten bireylerin yine düzenin eğitim kurumlarınca yaratılmasının istenmemesi ki burada “Köy Enstitüleri” düzen açısından önemli bir ders olmuştur (güncel ihtiyaçları karşılamak amacıyla kurulmuş olsa da belli ölçüde serbest ve araştırmacı yapısı nedeniyle bir çok ilerici aydın insanı yetiştirmiş olan Köy Enstitüleri bir yerden sonra “tehlikeli” görülmüş ve dönemin iktidarı (DP) tarafından “komünist yuvası” denilerek kapatılmıştır).

İkinci gerekçeye gelince, düzenin kelimenin tam manasıyla üreten mühendislere somut olarak belli bir oranın üstünde ihtiyacı yok. Şöyle ki, Türkiye serbest piyasa ekonomisinin hüküm sürdüğü dünya sisteminin içerisindeki iş bölümünün orta katmanlarında bulunan bir ülkedir. Yani Türkiye belli sektörlerde ve belli bir ölçüde üretim yapabilme ve ürün geliştirebilme yeteneğine (ya da iznine) sahiptir. Ancak genel olarak bu hiyerarşik ve adaletsiz işbölümünün Türkiye'ye yüklediği görev montajcılık olmuştur ve montaj yapmak için mühendise ihtiyaç yoktur.

Biz elbette ki nasıl bir eğitim sorusuna cevap ararken bunları dikkate almayacağız. Biz nasıl bir üniversite ve eğitim istiyoruz sorusunu, nasıl bir ülke ve dünya istiyoruz sorusuna verdiğimiz cevaptan yola çıkarak ülke ve toplum yararına üretim yapacak mühendislerin nasıl yetişeceğini önümüze koyarak cevaplayacağız

POLİTEKNİK EĞİTİM

Belli bir genel kültüre sahip hemen herkes poli ve teknik kelimelerine bakarak, politeknik eğitim sözcüklerinden çok teknikli öğrenim, birden fazla dalda bilgilenme vs gibi anlamlar çıkarabilecektir. Doğrudur ancak eksik.

Öncelikle genel bir yanılğı olduğu için belirtmek isterim ki politeknik eğitim üniversiteye değil ilk ve orta öğrenime dair bir modeldir. Bu modele göre üniversite dönemi belli bir alanda uzmanlaşma dönemidir.

Buradaki uzmanlaşmadan kasıt günümüzdeki anlamıyla pratiğe dair oldukça spesifik başlıklardaki uzmanlaşma değil, bilimsel anlamda konusuna hakim, teknoloji geliştirebilme yetisine sahip mühendislerin yetişmesidir. Politeknik eğitim ilk ve orta öğrenim dönemlerinde öğrencinin çevresine, toplumuna ve kendisine yabancılaşmadan, yoğun (buradan öğrencinin kitaba derse ödevine boğulması anlaşılmasın) ve çok yönlü bir şekilde bilgilendirilmesi ve bunu pratikte de görebilmesi yoluyla tecrübe kazanması esasına dayanan bir eğitim modelidir.

Politeknik eğitim mühendislik özelinden doğru değerlendirildiğinde, üretimle sürekli içiçe olması sayesinde öğrenciye bütünü görme, tanıma ve sahiplenme olanağı sağlar ayrıca pratik imkânı sayesinde öğrenci tecrübe kazanır. Politeknik eğitimin üretimle bu kadar içiçe gözüken yapısı bizlere meslek liseleri çağrışımı yapabilir ancak öyle değildir. Politeknik eğitimde genel eğitim (fen, matematik, sosyal bilimler vs) eksiksiz olarak ve öğrencinin bu derslerin doğayla insanla ve meslekleriyle bağlantısını kurmaları sağlanarak verilir. Buradaki pratik eğitim öğrencinin ilgi duyduğu konuya yönelik olarak, yetenekleri ve toplumun ihtiyaçları da gözetilerek öncül bir bilgilenme sağlayacak şekilde verilmektedir. Yani öğrenci hem yaşadığı dünyayı anlayacak hem de uzmanlaşacağı konuyla ilgili alacağı eğitime hazır hale gelecek.

Yukarıda da söylediğimiz gibi politeknik eğitim öğrencinin çevresine, toplumuna karşı yabancılaşmasını önlemektedir. Yabancılaşma anlamakla, sahiplenmekle, üretmekle kendini bütünün içinde var etmekle ortadan kaldırılabılır. Çevresinde olup biteni anlayan, duyarlı, üretken bireylerin yetiştirilmesi de politeknik eğitimin konusudur. Bu bağlamda politeknik eğitim, öğrencilere günümüzde sınırlı ve an-

laşılmaz bir şekilde verilen felsefe eğitimine özel bir önem verir. Felsefe, doğayı ve insanı anlamak ve değiştirmeye çalışmaktır. Felsefe eğitimi öğrencinin sistemli düşünmesini ve bilgiyi ezber değil anlama yoluyla edinmesini sağlayacaktır.

Politeknik eğitim öğrencilerin sosyal, kültürel, sportif faaliyetlerine de beraber üretmek, paylaşmak yetilerini kazanmaları ve sağlıklı bir yaşam başlıklarını göz önünde tutarak önem verir. Ders saatleri dışında öğrencilere spor yapma, sanatsal faaliyetlerde bulunma imkanı sağlanır.

Politeknik eğitim başlığını burada kesiyor ve üniversiteler konusuna dönüyoruz.

ÜNİVERSİTELERDE DURUM

Üniversitelerimiz, öncesinde verilen eğitim dolayısıyla ve hatta eğitimin dışında yaşamın bütününde dayatılanlardan kaynaklı olarak bilinçsiz, duyarsız sorgulama, araştırma, öğrenme çabasından yoksun öğrencilerle dolu. Biraz acımasız bir tespit ama genel olarak doğru. Tabii bu ortamın bilinçli olarak yaratıldığı da bir o kadar tartışılmaz bir doğru. Aslında yazının politeknik eğitim başlığını önceleyen kısmında bu konuya bir ölçüde değinmiştik. Anlama, değiştirmeye çalışma çabasında olan bir öğrenci kitlesi bu düzen için tehlikelidir çünkü bu düzen yanlıştır ve değişmesi gerekmektedir.

Üniversitelerimizde verilen eğitimin kalitesizliğinden laboratuvar eksikliğine, YÖK'ten eğitimin paralılaşmasına kadar bir çok sorun var. Anti-demokratik, baskıcı ortam ise tuzu biberi oluyor bu sorunların. Yaratılan rekabetçi ortam öğrencileri birbirinden uzaklaştırıyor ve asosyal, yabancılaşmış bireyler ortaya çıkıyor. Yazının bu kısmında bu konuları açacak ve çözüm arayacağız.

Yabancılaşma:

Yukarıda değindik, üniversitelerde ve hatta eğitimin genelinde bir rekabet ortamı yaratılmış durumda. Öğrencilere daha önde olma, mesleki bazı becerilerle (ki bunlar yine "sektör"ün ihtiyaçlarını karşılayacak konularda kimi bilgilere sahip olma) sivrilme bu sayede iyi bir iş daha doğrusu bir iş bulma amacı aşılanıyor. Bu şu anlama gelmektedir; günümüz Türkiye'si ve dünyası, mevcut üretim ilişkileri (kapitalizm) dolayısıyla herkese iş sağla(ya)mamaktadır ve birileri mutlaka atıl ya da yedek durumda kalmak zorundadır. Bu kapitalizmin doğası gereği (üretilenler eşit dağılmadığından birileri daha fazlasına sahip olacakken birileri daha azıyla yetinmek zorunda kalacak, belki de toplumsal üretimden hiç pay alamayacak. Aynı şekilde üretim sürecinde de yer bulamayacak) kaçınılmaz bir durumdur.

Rekabet alan daralır. Öğrenci kendi konusunda mümkün olduğunca uzmanlaşmak (bu uzmanlaşmanın şekline değinmiştik) durumunda kalmakta, çevresindeki olaylara karşı duyarsız, araştırmak, yeni birşeyler üretmek konusunda isteksiz (zorunlu olarak) bireyler olarak mezun olmaktadır.

Rekabet mantığı öğrencilerin birbirleriyle olan ilişkilerini de etkilemekte birbirlerine rakip gözüyle bakmalarına ve asosyalleşmelerine neden olmaktadır. **Bu da gösteriyor ki yeni bir üniversite başlığı, yeni bir ülke ve dünya başlığından bağımsız değerlendirilemiyor. Nasıl bir üniversite sorusu nasıl bir ülke ve dünya sorusunu beraberinde getiriyor.**

Üniversitelerde verilen mühendislik eğitimini tekrardan ve uzun uzadıya incelemeyeceğiz. Ancak örneğin pratik ve laboratuvar eksikliğinden söz etmeden geçmeyeceğiz. Okullarda yeterli laboratuvar ortamının bulunmayışı, çağın önemli bir iletişim aracı olan internete ulaşımın bir çok üniversitede bir ayrıcalık halini almış olması, stajların çoğu zaman gidilmeden yapılan, öğrenciye bir yarar sağlamayan, birçok yerde ise sermayeye ücretsiz ya da çok düşük ücretli iş gücü sağlayan bir araç halini alması vs... Daha önce tanımını yaptığımız politeknik eğitimi tamamlayabilmekten ne kadar uzak değil mi?

Üniversitelerde gerçekten toplum yararına araştırma yapılmasının sağlanması, öğrencilerin, istediği an laboratuvarlarda çalışabilme ve toplum yararına üretebilme olanağı bulabilmesi, yetkin öğretim üyelerinin, görsel-işitsel kaynaklardan da yararlanarak pratik ve teorik eğitimi içiçe ve en iyi şekilde vermesinin sağlanması gerçek anlamıyla mühendis yetiştirmeyi amaçlayan bir eğitimin olmazsa olmazdır.

Öğrencilerarası rekabetten ziyade onları kolektif üretime yöneltecek bir eğitim, birbirlerine yabancılaşmalarını önlemekle beraber sosyalleşmelerini sağlayacak, beraber bir şeyler paylaşmayı öğretecek, bilimsel anlamda daha yetkin ürünlerin ortaya çıkmasına yarayacaktır.

Çokça tekrar edilir, insan anadiliyle düşündür. Yabancı dille konuşmak, yabancı dilde yazılmış bir kitabı okumak beyinde ek bir faaliyet yürütülmesine neden olur. Tercüme yaparken, insan yabancı dilde okuduğu ya da duyduğu şeyi önce kendi diline çevirir sonra anlar. Çok iyi yabancı dil bilenlerde bunun ortadan kalktığı söylenir ancak doğru olan yalnızca bu sürenin kısalması söz konusudur. Eğitim günlük konuşmalardan farklıdır. “Nasılsın iyi misin?” gibi klişe konuşmalarda yabancı dil kullanımında bu sürenin kısalmasının bir anlamı vardır ancak eğitim gibi bir başlıkta insanın üzerinde çeviri yükünü bindiren yabancı dilde eğitim öğrencide anlama ve kendini ifade

etme güçlüğü yaratacaktır. Bu yüzden de yanlıştır. Her bireyin en az bir yabancı dil bilmesini sağlayacak yabancı dil eğitimi ilk öğrenimden başlanarak verilmelidir ancak bunun dışındaki eğitim her aşamada anadilde olmalıdır. **Ülkemizde Türkçe dışında diller de konuşulmakta anadili ya da düşünme dili Türkçe olmayan vatandaşlar da bulunmaktadır öyleyse bu bireylerin de hakları korunmalı ve kendi dillerinde eğitim görmeleri sağlanmalıdır.**

YÖK, YENİ TASARI VE EĞİTİMİN PARALILAŞMASI

Türkiye’de üniversiteler konusuna değinirken atlanamayacak bir başlık var. YÖK. 6 Kasım 1981’de, 80 darbesinin ülkeyi sermaye yararına yeniden yapılandırması çalışmaları doğrultusunda, düşünen ve üreten beyinlerin bulunduğu toplumun en hareketli kesimi olan ve bu özelliğinden dolayı toplumsal hareketlerde çoğu zaman lokomotif görevi yapan üniversiteleri kontrol altına almak, düzene bağlamak, üniversitelerde düzene uygun kafalar yetiştirmek amacıyla kuruldu. Çalışmalarına üniversitelerdeki solu söndürmek adına ilerici, aydın öğretim üyelerine yönelik bir kıyım hareketiyle başlayan YÖK, bir yandan da gerici hareketleri ve kadrolaşmaları yine solu bitirmek adına desteklemiştir. Bu geçmişi, YÖK’ü, özellikle gerici hareketin tavan yaptığı 96 sonrası dönemde 28 Şubat direktifleriyle bunların önüne suni “türban gündemiyle” çıkması dolayısıyla olumlayan bazı çevrelere kurumun ilericiliği hakkında fikir vermesi açısından önemlidir. Düzenin çıkarlarına uygun olarak tepeden kurulan ve yine tepeden işleyen bir yapıya sahip olan YÖK’ün kuruluş amaçları arasında belirtilen üniversitelerarası koordinasyonu sağlama ve bu yolla bilimsel üretimi geliştirme misyonuna ne denli sahip çıktığını ise 22 yıllık geçmişinde görmüş bulunuyoruz. **Toplum için siyaset de dahil her türlü üretimin merkezi olması gereken üniversitelerin koordinasyonunu sağlayacak, toplumu ileriye çekecek bu kurumların uyumlu bir şekilde çalışmasını organize edecek merkezi bir yapının bulunması iyi bir şeydir. Ancak bunun pratik karşılığı sadece üretimin ve bilimin toplum yararına yapıldığı, serbest piyasa ekonomisinin ortadan kalktığı bir toplumsal yapıda mümkündür. Bugünden baktığımızda bu yapının ancak ve ancak egemen sınıfın talepleri ve ihtiyaçları doğrultusunda düzene uygun kafalar yetiştirmeye yarayacaktır.**

Peki bu YÖK’ü ne yapmalı?

Son dönemde düzen temsilcileri de **hükümeti, TÜSİAD’ı, askeri ve YÖK’üyle** aynı soruyu soruyor. Çünkü YÖK kuruluş misyonunu büyük ölçüde yerine getirmiş

ancak yeni görevler için belli düzenlemeler olmaksızın bir “engel” teşkil etmektedir. Yeni YÖK tasarısı da bu bağlamda ele alınmalıdır. Yeni yasayı eskisinden tam anlamıyla bağımsız ve eskisine karşı üretilen bir tasarı olarak önümüze koyduğumuzda hata yapmış oluruz. Yeni tasarı ancak eskisinin devamı olarak düşünülebilir. Yeni yasanın altında **TÜSİAD** ve **Kemal GÜRÜZ**’ün de imzasının olması muhalefetin de köşe kapmaca oyunundan farksız olduğunu göstermektedir. Tasarıyı hazırlayanlar da muhalefet edenler de aynı oyunun oyuncusudur. Burada bahsedilen muhalefet, düzen kurumlarının birbirine karşı yürüttüğü ve yasanın veya üniversitelerin paralılaştırma politikaları doğrultusunda yeniden yapılandırılmasının toplumsal bir muhalefete neden olmasının önüne geçmeye çalışan yapay bir muhalefettir. Elbette ki bahsettiğimiz köşe kapmaca oyununda hepsinin amacı köşelerden birini tutmak olacak, ancak bu amaç bile işin topluma taşınmasının önüne geçmekten daha önemli değil onlar için. Bizim amacımız ise bu oyunu bozmak olmalıdır. Oyun bozanlık etmek bu sefer olumlu bir şeydir çünkü bu oyun kirliliği bir oyundur.

Üniversitelerin paralılaştırılması, birer ticaret kurumu haline getirilmesi çalışmaları, eğitimin bir hak olmaktan arındırılıp bir lüks ya da karşılığının ödenmesi gereken bir ayrıcalık olarak sunulmaya başlandığı 70’lerden bugüne gelen bir sürece yayılmış durumda. YÖK’ün kuruluşunda bu amaç da gözetilmişti elbette ancak artık işin son kısmına geldiklerini düşündükleri bu süreçte, üniversitelerin bağımsız şirketler şeklinde çalışmasını sağlamak adına yeni düzenlemelere gitmekte. İşin son kısmına geldikleri doğrudur ancak çok ileri gittikleri de doğrudur. Üniversitelerin paralılaşmasına birer ticari yapıya dönüşmelerine sessiz kalmayacak “oyun bozanlar” da vardır yine üniversitelerin içinde ve önümüzdeki dönem hiç de yapay olmayan bir muhalefet ve kendi alternatifleriyle çıkacaklar ortaya. Başka bir deyişle üretimin her aşamasında baş gösteren özelleştirme saldırısı üniversitelerde de hakettiği karşılığı alacaktır. Eşit, parasız, bilimsel ve anadilde eğitim mücadelesi önümüzdeki dönem üniversite gençliğinin ve EMO-Genç’in başlıca konusu olmalıdır, olacaktır.